COLECȚIA „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"

CLUB COLECȚIA POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

413

413

VASILE BĂRAN

Fantasma

***

IPOTEZE EXTRAORDINARE

BOGDAN I. PAȘA

ENIGMELE PLANETEI MARTE, MAREELE ŞI DERIVA CONTINENTELOR TERESTRE

* *

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: NICU RUSSU
Desene interioare: AUREL BUICULESCU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

Rezumatul capitolelor precedente

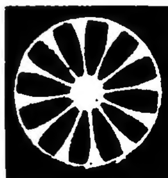
Scriind la Torino un scenariu cinematografic pentru o coproducție româno-italiană, povestitorul o întîlnește pe Minodora, fata arhitectului Francesco Merelli care a lucrat cîndva în București.

Minodora Merelli îl roagă s-o ajute să ajungă, împreună cu soțul ei, Carlo Mequinez, pe insula Montana, despre care știa că e un loc al fericirii.

După multe peripeții, însoțiți de doi ghizi misterioși, eroii noștri ajung, într-adevăr, pe acel ostrov locuit de niște oameni ciudați.

Montana, așezată undeva, în sudul continentului, devenise cu ani în urmă, datorită aerului său insolit, centrul unor afaceri dubioase. Descoperindu-le, povestitorul și prietenii săi sînt antrenați într-o serie de aventuri năucitoare.

Colecția „POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Știința și Tehnica
Anul XVIII
1 februarie 1972

Fantasma

de VASILE BĂRAN

URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT

Cu ani în urmă, la Montana s-a petrecut următoarea întîmplare. În parcul orășelului s-a aciuat un alt mare escroc. Ca și patronul, el a observat că montanienii sînt ființe de o structură aparte și și-a dat seama că scoaterea lor dincolo de centura de aer după administrarea unei injecții îi transformă în manechine. Dar îi trebuia un complice. Adică unul de-al lor care să-i tragă spre lac. Și l-a găsit pe Chior. Și, nu după multă vreme, cuierele unor magazine au început să fie înlocuite cu manechine. Bărci și apoi trenuri, și apoi vapoare transportau la ore neștiute spre marile și micile orașe ale lumii manechine din Montana. S-au produs, desigur, și manechine pe cale artificială, dar manechinele Montanei erau de neîntrecut. Ele păstrau ceva din ființa vie, părul, gîtul, mîinile, întinse grațios, linia suplă a corpului, dar mai ales fața roză cu zîmbetul ei întipărit în colțul buzelor nu puteau fi reproduse de nici un fel de industrie. Manechinele Montanei își vindeau aproape de la sine îmbrăcămintea pentru că nu exista cumpărător care să nu aibă măcar simpla curiozitate de a vedea cum arată fără ea.

Afaceristului îi mergea tot mai bine. Întreprinderea sa prospera continuu, ajungînd la o mare înflorire. Cu cît trecea timpul și li se verificau calitățile, cu atît manechinele Montanei își ridicau valoarea atingînd uneori și zece mii de procente la sută față de prețurile cu care ar fi fost evaluate alte manechine de pe aiurea.

Mai întîi sursa a fost găsită în neperechi. Cei care rămîneau pe dinafară în operația de formare a perechilor

erau, în cele din urmă, exmatriculaţi din Universitate şi scoşi pe un canal într-o rezervaţie numită „Surplus". Banditul, intuind în mod genial psihologia oraşului care nu suporta balanţe cu un singur talger, şi-a dat seama ce mină de aur putea să zacă acolo. Nimeni nu se sinchisea de dispariţia surplusului aşa cum nu-ţi pasă de ciinele fără stăpîn luat de hingher de pe un maidan. (Pe patron nu-l interesau decît perechile.) Apoi afaceristul şi-a îndreptat atenţia şi spre montanienii care treceau de o anumită vîrstă, care, de asemenea, nu-l interesau pe patron. De asta nici nu existau bătrîni în Montana. Astfel că rezervele de manechine erau din ce în ce mai mari.

Cu timpul, gangsterul rafinat a ridicat valoarea manechinelor şi prin poziţia pe care le-o fixa atunci cînd îi injecta pregătindu-i pentru expediţie. Unii încremeneau uşor aplecaţi, alţii drepţi ca luminările, unora le deschidea braţele ca şi cum, intrînd în magazin, te-ar fi recunoscut ca pe un vechi prieten şi te-mbiau cu zîmbetul lor larg să cumperi fără rezerve îmbrăcămintea lor, altora le sucea capul într-o parte pentru reclama coafurii.

Ultima lovitură se pusese la cale odată cu sosirea noastră la Montana. Atît Carlo cît şi Minodora au trezit în escroc un interes deosebit, văzînd în ei din prima clipă o marfă inedită.

Transportul urma să se facă chiar în această noapte.

— Cine-i magnatul ? întrebai eu zguduit. Chiorul îşi închise gura.

— Vorbeşte, îl izbii cu bocancul în piept. Toni pregăti cazanul.

— Într-o clipită vei fi în aer, îi arătă el perspectiva.

Zadarnic. Chiorul amuţise cu totul. Ne hotărîsem să-l urcăm sus, să-l azvîrlim de-acolo.

— A, bă... A, bă... bîigui Chiorul ceva neinteligibil. Ne dădurăm seama că, deocamdată, n-o să putem afla mai mult de la el.

— Trebuie să-l găsim pe Carlo ! mă cutremurai eu la gîndul că poate chiar în clipa aceea i se făcea injecţia.

Îl legarăm zdravăn de un stîlp şi plecarăm.

— Stai, Toni, îl oprii eu din drum. Ce facem cu Minodora ? S-ar putea s-o ia razna.

O închiserăm într-o săliţă, dincoace de marele ecran.

Ţinta era lacul. Alergarăm peste stufărişuri şi pentru

prima oară regretam că n-aveam un helicopter. Scoaserăm lanternele. Lacul strălucea liniştit. Nu se auzea nicăieri nici o unduire. Ne pitirăm în păpuriş şi aşteptarăm.

— Nu facem nimic, mă întristă Toni. Ptiu! aruncă el lanterna, m-am zăpăcit de tot.

— Ce este, Toni?

— Sonexul! izbucni el. Îl prindem cu sonexul. Trebuie să apară.

— Lasă-l pe afacerist, Toni, îl rugai eu îngrijorat. Trebuie să-l găsim mai întîi pe Carlo!

— Pe Carlo nu-l putem găsi cu aparatul meu, spuse Toni cu resemnare. Montanienii n-au sunet.

— Ei, n-au! l-am contrazis, pentru că, din cîte mă pricepeam şi eu, ştiam că pînă şi gîzele iscă, după ele, un bizîit.

— Au un sunet comun, îmi explică Toni şi sonexul devine insensibil.

Auzii un geamăt.

— Minodora! se desluşi apoi un glas Era, fireşte, vocea lui Carlo.

L-am găsit sub o postată de papură tăiată, cu mîinile la spate, aproape frînte din pricina frînghiei. Pesemne că, fiind totuşi bărbat, opusese rezistenţă şi Chiorul procedase cu el în acest chip.

Ne-am înhămat să-l ducem la Foişor, eu ţinîndu-l de picioare, iar Toni de la mijloc.

Ochii Minodorei s-au învăluit în lacrimi.

— Carlo! Dragul meu!

I-am lăsat acolo şi i-am închis cu cheia.

— Vino repede, m-a chemat Toni.

Am intrat sub foaia de cort. Toni mi-a făcut semn să mă uit la ecranul sonexului. În lumina palidă a lunii, pe malul lacului, aştepta rezemat între ramele bărcii un individ cu barbă.

— Avocatul! am şuierat eu.

— Da, avocatul, tremură glasul lui Toni.

— Aşadar, el e criminalul. I-a dus în vila lui să-i pregătească pentru moarte! îmi simţeam eu măselele scrîşnind.

Avocatul se uita la ceas. Un minut după aceea dădu drumul unei păsări care acoperi pentru o clipă ecranul cu aripile ei întinse de cucuvaie vicleană.

— Să-l vedem ce face, lăsă Toni sonexul să-l urmărească.

— Și eu sînt curios, îi spusei. Am o propunere.

— Care ?

— Să-l aducem aici pe Chior. E interesant să știm cum reacționează.

— Bună idee, fu de acord Toni. Vom avea și un martor. În chiar persoana complicelui său. Altfel avocatul nu-și va recunoaște niciodată crima.

Îl aduserăm pe Chior în fața aparatului. Cînd își văzu șeful, începu să tremure :

— Sînt nevinovat ! izbucni el.

— Minți ! îi aplecai cu capul spre ecran.

— Sînt nevinovat, repetă Chiorul. Avocatul m-a înșelat !

— Cum ?

Chiorul ne povesti :

Pe vremuri fusese și el cu ceilalți la Universitate. Stătea în șirul din spate și avea cifra 18. În fața lui era o fată și-adesea își întorcea privirile spre el. Timp îndelungat n-a observat nimeni ocheadele lor. Și, oricît ar fi semănat cu celelalte montaniene, el știa s-o deosebească : avea o aluniță ascunsă după ureche. Cînd a venit momentul formării perechilor, el trebuia să cadă în cușcă cu alta. Și-a sprijinit bine cerbicea de tunel și a rămas acolo. A venit comisia și l-a dat la „surplus". Noaptea a fost scos, pe canal, în rezervație. Luni de zile a stat în rezervație însoțind răsăriturile și apusurile de soare. Peste un timp, în rezervație a fost trimisă și o montaniană.

Avea acum pereche, lua parte la toate ceremoniile Montanei, dar capul îi vîjîia ori de cîte ori i se aprindea în frunte alunița aceea. Într-o dimineață a alergat spre rezervație. Și a văzut-o pe fata cu aluniță. Cînd s-a dus la fabrică, și-a pierdut echilibrul și mașina l-a izbit în ochi.

Avocatul a fost primul care a simțit că în montanianul cel chior se petrece ceva surprinzător : dădea mereu ocol rezervației. I-a promis că-i va adăposti la el dacă va reuși s-o răpească. Avocatul s-a ținut de cuvînt și asta l-a impresionat pe Chior. După o vreme avocatul i-a

luat cu el pe lac să-i plimbe cu barca. Au mers mult şi au trecut dincolo.

— Rămîi lingă barcă, i-a spus avocatul şi a plecat cu Aluniţa să-i arate flori pe care nu le ştia. N-a mai văzut-o niciodată. Pe Chior l-a păstrat : n-ar fi putut să-l vîndă cu ochiul sfărîmat. L-a folosit în răpirea „surplusului".

— De ce nu l-ai denunţat ? m-am înfierbîntat eu.

— Lasă-l, îmi vorbi Toni. Fereşte-te !

Montanianul căzu pe spate. Îl dezlegarăm. Îi făcurăm o frecţie şi il urmărirăm mai departe pe State. Nu-l vedeam. Toni răsuci butoanele sonexului mînuindu-l în toate direcţiile. Îl observarăm, la lumina lunii, pe peretele negru de dincolo de lac. Părea că-l urcă, înfigîndu-şi ghearele în el, ca un şacal intrat în panică.

Priveşte ! mă făcu Toni atent. Diapazonul începu să urle şi în aceeaşi clipă pe ecranul cel mare se văzu limpede o mică sferă de foc. Înainta lin spre noi şi zidul negru de dincolo de lac se topi. Un vuiet surd zgudui stîlpii metalici, copacii se aplecară într-o parte şi-n alta, aerul începu să vîjîie.

— Ţi-am spus eu... Ţi-am spus eu... repeta Toni în neştire.

— Ce este, Toni ? Ce mi-ai spus ?

— Că se petrece ceva !

— Cu avocatul ?

— Lasă-l, dă-l dracului ! ţipă Toni, e ceva formidabil !

— Ce e, Toni ?

— Şi am simţit... Şi am simţit... îşi rotea el sonexul ca un apucat.

Afară se porni furtuna. Furtuna de dincolo de lac se năpusti asupra insulei, al cărei aer nu se mişcase niciodată în acest fel. Şi auzirăm tropot de cai. O cavalcadă de nori se lăsă în picaj, aruncînd cu pietre mici de gheaţă peste grădinile de lămii. În aceeaşi clipă, de sus, din culă, auzii glasul lui Carlo, aproape ca un zbierăt de cerb încolţit.

Urcai scările cu greu. Vîntul năprasnic mă izbea din toate părţile.

— Înapoi, ţipă Toni.

— Deschideţi ! auzeam strigătul de cerb al lui Mihai.

— Înapoi ! mă trase Toni, încrucişîndu-şi braţele de după gîtul meu.

Mă duse în cort.

— Să treacă furtuna, își aruncă el din buzunarele cămășii broboanele de gheață. Dacă deschizi, o să se facă praf toate aparatele.

— Dar țipă! Nu-l auzi! Trebuie să-i deschidem. Poate s-a întîmplat ceva? N-auzi cum țipă?

— Vrei să se strice aparatele? vorbi Toni cu o voce aspră.

— Bine, bine, dădui eu din mînă a lehamite. Chiorul unde-i?

— Ne uitarăm cu atenție. Chiorul dispăruse.

— Canalia, scrîșnii eu. Toată povestea lui nu era decît o minciună.

— Crezi? mă privi Toni iscoditor.

— Tu ce crezi?

— Nu era o minciună! spuse Toni cu convingere.

— Atunci de ce a fugit?

— Să așteptăm să treacă furtuna, spuse Toni. N-are unde să se ascundă. Dincolo de centură crapă.

— Poate nu crapă. Nu prea seamănă cu ceilalți montanieni, îmi spusei eu părerea. Să-l căutăm.

Ieșirăm de sub cort și-o clipă după aceea înotam în valuri de ceață albă. Nu eram în stare să vedem nimic. Era ca și cum am fi pătruns în interiorul unui nor și acum ne tîram prin burta lui de balenă. Apoi se porni o horă de fulgi de zăpadă. Holbarăm ochii: ce naiba se întîmpla? Ne întoarserăm sub foaia de cort și făcurăm focul. Ațipirăm. Cînd deschisei ochii, afară era soare. Razele lui băteau în foaia de cort, apoi îngenuncheau și intrau pe sub ea, mîngîindu-mi obrajii.

Îmi frecai ochii trezit ca dintr-un vis. Sau poate fusese un vis? „Doamne, doamne!" — îmi pocnii eu oasele gîtului.

Toni sforăia. Mă aplecai la urechea lui și fluierai imnul Montanei. Apoi cîntai ușor:

„Nimic în viață să nu te încrunte.
Să porți mereu soarele pe frunte"

— Deschideți! se auzi glasul lui Carlo însoțit de tunete de pumni. Îmi amintii cu limpezime totul.

— Toni... Toni... îl trăsei eu de picioare. Mă duc sus. Afară era un soare puternic și numai copăceii aplecați sau

scoși din rădăcini aminteau de furtună. Cînd urcai scările, privii o clipă lacul și în încremenirea lui mi se păru un ochi de pește uriaș.

— Deschide! țipă Carlo.

— Ei, ei, zisei eu, spargi ușa.

Deschisei. Dacă aș fi avut o oglindă, m-aș fi văzut, desigur, ca un crocodil căruia i s-a înfipt o cange în spinare. Gura mi se căscase atît de tare încît mi-am auzit fălcile trosnind : Carlo și Minodora se priveau bosumflați. Ba, se pare că se și certaseră.

— De ce nu mi-ai deschis ? se repezi el, vînăt de furie.

— Carlo, lasă,... îl rugă Minodora.

— Ești avocat ? se întoarse el pe jumătate. Apoi spre mine cu aceeași revoltă : De ce dracului ne-ați închis aici ?

Minodora stătea pe o saltea de sîrmă pe care dormea, probabil, Toni în nopțile lui de neliniște. Mi-a făcut repede un semn punîndu-și, ca un copil, degetul pe buze.

— Ssst... Sssst... făcu ea mai mult din priviri. Eram năucit.

— Mersi pentru pescuit! Așa-i cînd asculți de ziariști, ieși Carlo afară din culă. Află că dacă nu te-aș fi cunoscut la București n-ai scăpa atît de ușor. Mincinosule! mai zise el fără să fi glumit.

— Nu știi ce s-a petrecut ? mă întrebă Minodora.

— Eu să știu ? o privii mirat.

— Ne-am trezit așa... într-o furtună.. Era foarte supărat. Nici nu știam ce să-i spun. Unde sînt ceilalți ?

— Care ceilalți ?

— Mai erau doi, încerca Minodora parcă să-și amintească. Erau cu noi... Mergeam prin stufăriș... Apoi am văzut lacul...

— L-ai văzut ? am întrebat-o. Și insula ?

— Insula ?

— Da, insula ! Montana !

— A, da, își duse Minodora capul pe spate cu aceeași privire visătoare. Parcă am văzut-o... Parcă...

— N-ai o țigară ? reveni Carlo. Ce naiba-i cu căldările astea ?

Își ridică piciorul gata să izbească un recipient.

— Oprește-te ! i-am trecut în față.

— Dă-mi o ţigară, îmi ceru el.
— N-am. Şi chiar de-aş avea, n-ai voie să fumezi.
— Ce spui, domnule? De cînd?
— Carlo! Uiţi unde te afli?
— Unde mă aflu? rîse el şi rîsul îi era ca o bătaie într-o tinichea.
— Carlo, te rog...
— Nu zău, unde mă aflu? deveni el mai potolit.
— În Montana.
— Asta ştiu şi eu, izbucni el iarăşi în rîsul acela de tinichea. Numai că n-are peşte. Şi nici raci. Peştele ăla formidabil de care mi-ai vorbit... Îţi mai aduci aminte? „Mergem împreună, stăm vreo două zile şi venim la Torino cu un acvariu". De ce ţi-a trebuit să-ţi baţi joc de mine? Zău, nu înţeleg, mă întrebă el sincer, ce-a fost cu toate astea? Te-am luat drept prieten. Nici acum nu pot să uit frumoşii ani petrecuţi acolo, la tine, la Bucureşti. Şi tu? Oricum, eu nu m-aş fi purtat aşa faţă de tine. Să mergem, Dora, se întoarse el gata să coboare scara.
Dar se izbi de Toni, care urca peste măsură de agitat.
— Daţi-mi voie, daţi-mi voie! năvăli el în culă şi puse în funcţiune unul dintre aparate. Apoi coborî tot atît de repede.
— Ce-o fi cu ăsta? se miră Carlo.
— Toni. Nu-l recunoşti?
Îi spusei lui Carlo pe scurt povestea lui şi povestea Montanei. Şi povestea lor din vila avocatului.
— Veniţi! Veniţi! ne strigă Toni.
Coborîrăm în fugă. Pe marele ecran, apăru o sferă cu picioare. Se rotea pe fundalul albastru şi auzeam cum îi duduie motoarele.
— Extraordinar! Extraordinar! exclamă Toni.
Peste puţin timp am văzut-o ţîşnind de cealaltă parte a ecranului şi s-a oprit clipind neîncetat. Semăna acum cu un gîndac argintiu care respira greu după un zbor lung.
— Am spus eu... Am spus eu... gîfîia Toni. Carlo se îngălbeni, iar Minodora începu să tremure.
— Extraordinar!... Extraordinar! nu înceta Toni şi exclamaţiile lui repetate ne măriră şi mai mult panica.
— Ce este Toni? Ce poate fi? Uitaţi-o! auzirăm stri-

gătul Minodorei. Urcarăm din nou scările, pînă sus, şi privirăm de acolo.

— Formidabil ! îmi veni mie rîndul să exclam.

Sfera era pe lac ! În marginea lacului ! O minge argintie pe nişte catalige. O vedeam foarte bine. O vreme nu se petrecu nimic.

— O astronavă ! strigă Toni. Aseară am avut impresia că descoperisem un canal de comunicare cu Astrid. Jeturile acelea, clocotul, sunetul... Ți-amintești, se-ntoarse el spre mine.

— A ! Da ! abia reușii eu să încropesc un cuvînt.

— Stăteam amorţit, cu ochii gata să-mi iasă din orbite spre gîngania strălucitoare de lîngă lac. Cu o mişcare de fulger văzui deschizîndu-se o portieră şi nu după multă vreme sclipirile de solzi ale unei scări. Se lăsa încet, parcă pipăind vîrfurile copăceilor, apoi săbiile păpurișului. Și din nou nu se mai clinti nimic.

— Trebuie să apară ! spuse Toni cu glasul sugrumat.

— Cine, Toni ?

— Astronauţii.

— Imposibil ! îmi simţii eu umerii zguduindu-se.

— Fiţi atenţi ! ne preveni Toni.

Sfera cu mustăţi păru să se mişte rînjind spre noi. Și, în aceeaşi clipă, prin deschizătură observai ceva alb. Era ca o umbrelă transparentă şi nici n-am observat cînd a dispărut. Mi-am rotit privirea. Pe toată întinderea doar aerul sclipea. Ce poate fi acolo ? Să fi fost doar o părere ? Un mic glob albăstrui plutea deasupra lacului, ca un balon lăsat de-un avion. Apoi păru să se transforme într-o săgeată sclipitoare ţîşnind printre copaci.

— Ai văzut, Toni ?

Toni stătea încremenit fără să scoată o vorbă.

— Rămînem aici ! hotărî el într-un tîrziu.

— Și dacă vine spre noi ? tremură glasul Minodorei. Ce facem, Carlo ?

— Rămînem ! spuse și Carlo privind uluit cînd spre Toni, cînd spre lac.

Am stat acolo pînă seara și am venit şi a doua zi și am venit și în celelalte zile...

Capitolul III

ȘTIȚI foarte bine că există întîmplări atît de năstrușnice încît le-ai putea lua drept niște născociri cu neputință de crezut. Eu însă vă asigur că am fost martor la tot ce-am povestit. Pot spune că, în unele împrejurări, am fost singurul care am văzut ce s-a petrecut ; pînă și lui Toni — neliniștitul nostru Toni — i-au scăpat cîteva lucruri, deși băteau la ochi de la prima înfățișare. De altfel, tocmai această neatenție — greu de înțeles la un om cu firea lui — i-a adus sfîrșitul atît de tragic despre care voi vorbi în capitolul de față.

Sigur, unele întîmplări, cu deosebire acestea din urmă, v-ar putea fi confirmate chiar de Carlo și de Minodora, care-și reveniseră, cum s-a văzut, într-un chip tot atît de miraculos, din starea de letargie cunoscută și pe care, mărturisesc, o consider acum îngrozitoare ! Nu pot să nu-mi amintesc privirile lor goale și frunțile pustiite de scăpărarea gîndului. Povestindu-le cum arătau, ei înșiși se mirau cutremurați :

— De necrezut ! De necrezut ! Dar cum de n-am rămas montanieni ?

Asta m-am întrebat și eu. Ce i-a trezit ?

Enigma am dezlegat-o cu ajutorul lui Toni. Toată dimineața n-am făcut altceva decît să stabilim compoziția aerului. Am judecat așa : de vreme ce intrarea lor în starea de somnolență s-a petrecut dincoace de „centură", deci datorită aerului montanian, înseamnă că schimbarea s-a produs mai întîi în aer. Lucrurile stăteau așa cum bănuiam :

Sosirea astronavei a iscat o asemenea furtună încît porțiuni mari de aer dimprejur au năvălit în aerul Montanei, poluîndu-l.

În cazul ăsta...

— Toni ! l-am zgîlțîit eu, în cazul ăsta montanienii au crăpat !

— Stai liniștit, stai liniștit, nu-și lua Toni privirea de pe ecran.

— Dar tu singur spuneai că trecerea unui montanian dincolo de „centură"...

— *Presupuneam... Să vedem.. Așteaptă.*

Toni îndreptă sonexul spre orășel și diapazonul începu să bîzîie.

— Au sunet ! Înseamnă că sînt salvați ! exclamă el. Dar în aceeași clipă fața lui se închise. Mă apropiai de micul ecran. Și simții în inimă un zvîcnet. Întregul orășel părea să fie mort.

— Ce spui, Toni ?

Montanienii stăteau lungiți în case așa cum se culcaseră de cu seară. Se vedea însă că se zbătuseră multă vreme ca niște pești rămași pe fundul unui lac secat. Erau cu toții trași la față. I-am privit atent : nu mai semănau unul cu celălalt. Unii erau rotunzi, alții osoși, părul unei femei se revărsa pe o pernă ca un zbor încremenit de corbi, în vreme ce al alteia părea a fi fost o căpiță galbenă de fîn.

Îl rugai pe Toni să caute casa directorului fabricii. Îmi făcu semn să mă apropii. Peste o clipă pătrunserăm în curte, apoi în interiorul casei. Directorul zăcea cu fața în sus. Mi se păru bondoc și avea burtă. Alături soția lui, cu părul retezat, îmi atrase atenția prin nasul coroiat și buzele foarte groase. Îmi amintii surîsul cu care mă ruga să-l iert pe 13. „Vă rog să-l scuzați pe 13..."

Montanienii n-aveau acum comun decît starea de amorțire și pijamalele. Absolut toți erau îmbrăcați în pijamale de un albastru viu cu vergi portocalii.

— Să-l căutăm și pe rector, îi spusei lui Toni. Țin neapărat să-l văd. Știi unde stă ? Mă interesa figura nouă căpătată de montanienii pe care-i cunoscusem după ce aerul fusese poluat. Sentimentul era asemănător cu cel pe care-l ai mergînd într-un tren pe întuneric și deodată cei cu care ai vorbit o noapte întreagă își arată chipul : cu totul altfel de cum ți-l imaginaseși.

— L-ai găsit ? Poate locuiește în incinta Universității... Toni răsucea într-o parte și în alta sonexul și poate l-ar fi găsit dacă nu ne chema Carlo.

— Veniți ! Hai repede ! Toni lăsă sonexul și sări afară. Alergai după el.

— Ei ? ei ? îl întreba Toni pe Carlo rămas cu Minodora sus pe scări să privegheze, clipă de clipă, nava. Sfera

păru să se despartă în două părţi. În vremea asta pluti venind spre noi ceva nedesluşit, stîrnind un fel de viscol. Să fi fost o nimfă, o sirenă zburătoare? Se legăna uşor şi observai că-n juru-i era un clopot de sticlă. Pe urmă o văzui bine: subţire şi înaltă, aducînd cu un lujer a cărui coroană se revărsa în petalele unei flori misterioase. Închipuiţi-vă un crin alb cu mîini şi cu picioare, o nemaivăzută floare vie! Ajungînd deasupra copacilor, îi observai faţa: era o femeie! Necunoscută şi ciudată. Cu ochii atît de pătrunzători încît îi lăsai pe-ai mei să se închidă. Trecu pe deasupra noastră cu clopotul ei zburător şi se îndreptă spre oraş.

— Sonexul! Sonexul! alergă Toni jos şi ieşi cu el de sub foaia de cort.

Clopotul mergea lin ca o pasăre dintr-acelea care nu-şi mişcă aripile cînd zboară. Aerul se învolbura însă ca la trecerea unui avion. Îl simţirăm pe faţă, ba lui Carlo îi zbură şi şapca.

De unde şi cînd a pornit spre noi această fiinţă cerească? O urmărirăm cu ochiul liber, apoi cu ajutorul sonexului.

La Arcul de Triumf se opri. Îl cercetă o clipă rotindu-se de-asupra-i de cîteva ori. Apoi o văzurăm intrînd pe sub el — regină în oraşul mort. Trecea acum pe deasupra arterei principale, lăsînd în urmă-i valuri de aer agitat şi părînd a fi purtat o lungă şi tremurătoare trenă albăstruie.

— Fantastic! şopti Minodora.

— Ce vrea să facă? Unde s-o fi ducînd? întrebă Carlo.

Toni nu răspunse. Faţa lui era atît de concentrată încît ai fi zis că e cioplită în piatră. Nici o fibră nu i se mişca. Abia într-un tîrziu îl auzirăm făcîndu-ne atenţi:

— Montanienii! Priviţi-i!

Ne vîrîrăm ochii în ecran.

Mai întîi s-a stîrnit un freamăt. Era ca şi cum pe o plajă încremenită trece deodată o furtună răscolind nisipul. În paturile lor montanienii au început să-şi scuture umerii, apoi au sărit în picioare şi au ieşit pe verande şi în grădini, ducîndu-şi mîinile la ochi. Bărbaţii nu s-au putut stăpîni şi au ieşit în stradă, alergînd buimaci de-a lungul trotuarelor, uitînd, pentru întîia oară, de perechile lor.

— Splendid... Splendid. . O, ce splendoare ! bîiguiau ei copleşiţi de admiraţie.

Mi-am dat atunci seama că Fantasma, deşi din alte spaţii, era totuşi numai o femeie. Simţindu-se adorată, ea se plecă uşor şi cu gestul unei mari vedete le trimise tuturor surîsul ei necunoscut vreodată, de un farmec atît de cuceritor încît montanienii îşi duseră mîna spre inimă vrînd să-i arate prin asta că-i vor rămîne, din adîncul sufletului şi pentru totdeauna, devotaţi.

Se ridicară şi impresia mea de mai dinainte se cimentă acum în certitudine : montanienii erau acum alţii. Nu numai că fiecare era acum altfel construit : unul înalt, altul scund, altul de-a dreptul pipernicit, altul masiv, altul îngroşat pînă peste poate... Dar şi discuţiile lor erau contradictorii : unul îşi spunea o părere, altul alta, unul venea cu o ipoteză, altul i-o răsturna :

— Credeţi că-i de pe Venus ?

— Aş, pe Venus nu-i viaţă !

— Atunci de pe Saturn ?

— De-acolo, nici atît !

Din clipa aceea Fantasma trecu mereu pe deasupra oraşului, părul ei din petale fiind cînd dus în sus, cînd plutitor ca lotusul pe ape.

Eu priveam ţinîndu-mi toată vremea ochii holbaţi şi gura căscată spre marele ecran. Carlo se amuza.

— Ai avut o idee nemaipomenită ! îmi spuse el. Te felicit. Puteam să trec prin viaţă fără să văd Montana.

— Felicit-o pe ea, îi arătai spre Minodora.

— De ce ? întrebă Minodora. Tu ne-ai adus aici !

— Ba tu ! Ideea a fost a ta !

Ne aşezarăm pe scări şi-i povestii lui Carlo cum s-a născut ideea. Şi din ce pricină. Şi ce voiam să facem.

— Ce-ar fi să pescuim ? îi spusei lui Carlo.

— În lac ? tresări el cu gîndul la sferă.

— De ce nu ? făcui eu pe viteazul. Dacă nu vrei... Mai încoace este un pîrîu. Curge prin lăstărişuri şi e plin cu păstrăvi.

— Chiar plin ? I-ai văzut tu ?

— Un păstrăv, doi, tot prindem, rîsei eu. Îl luăm şi pe Toni. Dar unde-i Toni ? Hei, Toni, unde eşti ?

Urcai după el în foişor. Aparatele erau oprite şi Toni nicăieri. În spate auzii un foşnet şi îl văzui pe o movilă lîngă un ciot de copac purtînd un fel de mască. În faţa lui,

la numai cîţiva metri, plutea Fantasma. O vedeam acum şi mai desluşit : se uita cu interes la Toni şi ochii îi erau oblici. La început nu-nţelesei o iotă din ce se petrecea, ci abia mai tîrziu cînd Toni îşi dădu masca jos. Nu era chiar mască, ci un aparat cu care-o studia. Privirile lor se întîlniră. Fantasma pluti spre el şi-şi strînse, intrigată, buzele subţiri.

— În genunchi ! păru ea să-i spună, desigur, obişnuită c-o astfel de primire. Dar Toni rămase neclintit privind-o ţintă-n ochi. Îşi puse masca şi începu, din nou, s-o studieze. Gestul acesta o-nfurie cumplit. Îşi ridică mîinile ca într-un dans şi se lăsă în jos şi părul de petale se revărsa înfrigurat pe umeri şi genele îi tremurară lung. Oricare altul şi-ar fi dat ce avea mai de preţ s-o vadă atît de aproape ! Numai Toni rămase ca o stană cu ochii măştii îndreptaţi spre ea.

Mi s-a-ntîmplat o dată să văd o scenă asemănătoare între o păuniţă şi-un gînsac, pe malul unei ape din grădina unui crescător de păsări. Toni se comporta întocmai ca gînsacul. Desigur că Fantasma, cu clopotul ei, l-ar fi putut izbi să-l înveţe minte. Dar Fantasma nu se coborî chiar pîn-acolo. Îi întoarse spatele şi dispăru. Nu însă spre pădure şi nici spre orăşel, ci pe după copacii ce înconjurau nava. Într-un cuvînt, s-a dus la ea acasă şi eu mi-o-nchipuiam muşcîndu-şi unghiile ei din muguri şi spărgînd, de ciudă, oglinzile în care se privea.

Cînd am ajuns la rîu, Minodora aproape se bronzase, iar Carlo prinsese şase peşti. Alături ardea focul să-i pună la proţap.

— Îi pîrpălim ? Înfige-i tu în ţeapă, se-nveseli el.

Prinseră încă trei. Trei şi cu şase nouă.

— Hai să mai prindem trei, rîse Minodora.

Mai pescuirăm trei. Trei şi cu nouă doisprezece. Şi cu patru şaisprezece.

— Ajunge, spusei eu. De fiecare cîte patru. Cine mănîncă mai mulţi ?

Am făcut focul în faţa cortului şi i-am înfipt în beţe. Masa ne-a fost o buturugă.

— Destul de gustoşi, plescăi Carlo. Nu, Toni ?

Toni, îngîndurat, nu-l auzi. Îl curăţa de solzii înnegriţi şi uneori mînca şi cîte-un os.

Seara, tîrziu, mă-mpinse cu piciorul.

— Vrei să-ţi arăt ceva ? îmi spuse la ureche.

Îmi frecai ochii.

— De ce nu dormi ? nu-mi convenea mie că mă scula şi ţinea şi lumina aprinsă.

— Ascultă.

Dintr-un mic aparat se auziră sunete. Era ca un tril, ca trilul acela de vioară pe care-l surprinsesem c-o săptămînă în urmă, cînd Toni descoperise jeturi în clopot.

— Îţi aminteşti ? Al ei era glasul, iar tunetul, al navei.

— Al ei ? îmi sări somnul.

— Da, al ei. Nava venea spre noi, şi ea încă de-atunci ne-a avertizat : „Vin, vin, vin, vin, vin...". Fantastic ! Fantastic ! Vorbea în şoaptă Toni. Voi fi oare în stare să-i descifrez limbajul ?

— Imposibil ! îi spusei.

— Nu, nu-i imposibil ! asculta atent Toni trilul de vioară. L-am înregistrat azi. Ştii ? — se apropie el şi se întinse cu faţa-n sus, pe palele de fîn pe care dormeam — azi am vorbit cu ea.

— Cu cine, Toni ?

— Cu ea... cu Fantasma...

— Ai vorbit ?

— Aproape... Aproape am vorbit... îi auzeam eu şoaptele zburînd spre căpriorii foii de cort.

Ploua. Bura uşor, şi Toni se ridică şi ieşi.

— Unde te duci ?

Cînd se întoarse, avea faţa udă şi-nţelesei că nu voise decît să-şi ţină o clipă fruntea în drumul picăturilor. Se aşeză şi se întinse la fel, cu faţa-n sus.

— Necunoscută privire... şopti el. Voi fi în stare oare ?

— Ce să fii, Toni ?

— Nici copacul nu-l poţi cunoaşte... Nici ce-i în iarba verde şi nici în fînul pe care dormim nu poţi să ştii exact ce e... Există o graniţă absolută între noi şi copaci. Şi poate şi copacii îşi spun la fel despre noi.

Toni vorbea şi şoaptele lui semănau mult cu ploaia înceată de-afară. Se făcuse răcoare. Era chiar rece.

— Să fac focul, Toni ?

Îi pusesem întrebarea ca şi cum el ar fi avut febră. S-a ridicat şi s-a dus lîngă aparate şi nu s-a mai mişcat de acolo toată noaptea. Eu am dormit puţin, după ce m-am răsucit în fel şi chip, vorbindu-mi mie însumi şi adresîn-

du-mă din cînd în cînd lui Toni. „Crezi, Toni ? Crezi ?“ Iar afară n-a încetat o clipă răpăitul ploii. Dimineața m-am trezit într-o furtună de exclamații :

— Evrica ! Evrica !

— Ce e, Toni ?

— Eram sigur... Eram sigur !... Așa trebuia să fie ! striga el și sărea într-un picior. Ei bine, domnule, află că sînt fericit !

— Fericit, Toni ?

— Da, da, mă simt în al nouălea cer, și nu e doar o vorbă, ea vine de pe Astrid... Știam, eram sigur că trebuie să fie de pe Astrid... Ea e *Astrid*, mă înțelegi, Fantasma e *Astrid !* Așa am să-i și spun. N-am s-o numesc Fantasma, ci Astrid ! Vrei să faci focul ?

Afară era soare, era chiar un soare destul de puternic, razele lui îmi încălzeau picioarele, întocmai ca o sobă.

— Dacă nu, îl fac eu, îmi spuse Toni ieșind. Mă uitai prin deschizătura foii de cort. Toni rămăsese în mijlocul poienii și privea spre Foișor. Scosei puțin capul și-o văzui acolo în vîrful scărilor pe Minodora. Și mi se păru că-i făcuse un semn, iar ea îi răspunse : „Nu acum, nu acum !“ sau așa ceva.

Toni își lăsă fruntea ca și cum i-ar fi spus : „Lovește-mă, o merit ! Uite, ia o piatră și lovește-mă !“ Se aplecă și își umplu brațul cu așchii și veni cu ele în cort.

Focul se aprinse vîlvătaie și flăcările lui băteau pînă sus, în foaia de cort, și Toni le urmărea cu o privire fixă și semăna acum cu un diavol.

— Parcă ai fi un diavol ! îi spusei.

— Un diavol fericit, izbucni el într-un rîs straniu.

Mă decisei să i-o spun de-a dreptul :

— Nu crezi că ai febră ?

— Febră ?

— Da, Toni, părerea mea este că ai febră. De ce-ai ieșit în ploaie ? Nu trebuia să ieși asearã în ploaie.

Îmi adusesem aminte că seara Toni ieșise din cort și eu crezusem că ieșise numai așa, să stea în ploaie, dar mă gîndeam că s-ar fi putut ca tot atunci să fi ieșit din foișor și Minodora. Nu trebuia să ieși aseară în ploaie ! am repetat eu.

Cuvintele mele l-au afectat puternic. Nu-mi mai vorbi. Se chirci lîngă foc, urmărind jocul flăcărilor, ca și cînd ar

fi așteptat ca din clipă în clipă să explodeze ceva. M-am dus lîngă el.

— Toni, ce-i cu tine? Nu cumva te-ai îndrăgostit?

Ceea ce i-am spus părea să fie tocmai ce-i lipsea ca să poată să-mi mărturisească. Și-a împreunat palmele și, fără să fi observat cînd, le-a deschis, ținînd în ele un cărbune aprins. Îl legăna dintr-o parte în alta, ca pe un soare mic, căruia nu voia să-i mai dea drumul.

— Te-ai îndrăgostit! am spus mai mult pentru mine.

El m-a apucat de bărbie și m-a privit trist. Atunci am văzut foarte de aproape ochii lui plini de lacrimi. Și semănau atîta cu ochii de demult ai Minodorei!

— Dacă ești sigur că te iubește și ea, spune-i.

— Am să-i spun.

— Dar ea iubește un alt bărbat. Pentru el a venit aici. Dacă vrei, îți povestesc totul. Nu se poate. Toni. Trebuie să-ți stăpînești sentimentele! Nu se poate!

— De ce să nu se poată? se apropie el mult de mine și-mi prinse iar bărbia între palmele lui prelungi. De ce? Și cine-i bărbatul?

— Îl știi!

— Nu-l știu! Și nu poate fi nimeni în afară de mine.

— Ești egoist!

— Sînt.

— Și încrezut!

— Și.

— Și visător!

— Și, și, și... se ridică Toni.

— Nu-ți dai seama că e imposibil?

— Nu, nu e imposibil, se așeză el scăzîndu-și vocea. I-am văzut ochii. Aproape că mi-a spus că mă iubește! Înțelegi! Ascultă, îmi vorbi Toni cu vocea la fel de scăzută. Am crezut întotdeauna că eu sînt mort pentru dragoste. Că nu mai exist. Că trebuie să mă ocup numai și numai de aerul Montanei. Dar a venit ea. Și toată ființa mea a strigat cît a ținut-o puterile: „Te iubesc!" Chiar în clipa în care a apărut am simțit c-o iubesc. Și poate și mai înainte de a veni. Bănuiam că o să vină. Dar că voi putea s-o văd, nu! S-o văd cu ochii mei! Înțelegi?

— Înțeleg, înțeleg, mi-am amintit eu drumul de la

gara aceea ascuţită pînă la apa lacului şi mi-am adus aproape de frunte figura lui de-atunci, expresia de pe faţa lui agitată, graba şi neliniştea cu care alerga într-o parte şi-n alta, cearta cu avocatul şi refuzul de-a merge la cofetărie şi grija cu care a apărat-o şi tot ce a urmat. Şi mi-am adus aminte şi de Minodora, de momentul în care faţa i se împurpurase ca de-o vinovăţie şi nu voise să rămînă cu el. „Merg şi eu cu voi“ — spusese şi ea şi abia acum înţelegeam de ce.

— Înţeleg, Toni, dar trebuie să înţelegi şi tu. Minodora îl iubeşte pe Carlo. Ţi-am spus : pentru el a venit aici, ea e soţia lui şi e îndrăgostită.

Toni m-a privit buimac. Mi-a luat miinile şi a început să mi le scuture cu atîta putere încît am simţit că inima era gata să-mi sară din loc.

— Minodora ? rîdea Toni cu hohote. Minodora e o femeie frumoasă, dar nu de ea sînt eu îndrăgostit.

— Dar de cine, Toni ? rîsei şi eu, eliberat de spaimă.

— De ea... De Astrid... Nu ţi-am spus ? Fantasma e Astrid !

Ochii-mi încremeniră. Şi gura. Mi-o simţii căscată şi cerul ei se-mpreună cu cerul de-afară.

— Crezi... ?

Toni mă opri, punîndu-mi palma pe gură.

Se aplecă şi strînse cărbunii cîntînd încet.

După-amiază am urcat cu Carlo şi Minodora în oraş. Prinsesem raci şi ne trebuia vin.

O, cum arătau străzile Montanei !

La început, femeile montaniene se umpluseră de ură : „Dezmăţata, goala şi neruşinata“ le zăpăcise bărbaţii. Dar mai apoi ura lor s-a transformat într-o iniţiativă demnă de toată lauda : „De ce n-am fi şi noi ca ea ?“

De pretutindeni se iscau mlădieri şi ondulaţii. Se purta socet, meredit, cané, merizol, nisadă şi minijup, totul conceput, croit şi cusut după modelele Fantasmei, ultimul lăsînd să se vadă cu claritate formele genunchilor. Cît priveşte părul, el era ceea ce sînt pentru natură norii : mereu altcum, mereu în altă poziţie şi culoare. Am văzut păr negru, păr blond, păr roşcat, păr roşcat-azuriu, păr roşcat-

arămiu, păr verde, păr verde-platinat, păr albastru, ba chiar și păr fără nici o culoare. Nici măcar pentru o secundă o montaniană nu mai era la fel cu cealaltă.

Ne plimbarăm vreun sfert de oră pe străzile pestrițe, apoi intrarăm într-un restaurant deschis în urma sosirii Fantasmei și umplurăm damigeana cu vin roșcat de munte. Eram veseli, niciodată nu fusesem atît de veseli, poate și din pricină că, din cînd în cînd, coborînd poteca, mai sorbeam din licoarea de neînlocuit.

— Opriți-vă, ne spuse Minodora. Să stăm puțin pe iarbă, e-atît de verde iarba !

Nici eu, nici Carlo și nici Minodora n-ar fi putut să-și închipuie că popasul acela avea să ne ferească de cel etern, de moarte.

— Ai fi putut să știi, Minodora ?

— Nu, nu, vorbea ea înfiorată, aș fi vrut să stăm... nu puteam să știu... n-aș fi avut cum să știu. Doream numai să ne așezăm puțin. Mă simțeam amețită.

Eram sus, în marginea pădurii, și soarele a căzut, deodată, în lac. Deasupra lui s-a ridicat un nor uriaș și s-a făcut ghem, și s-a topit, și în urma lui cerul s-a întunecat. Și tot în clipa aceea o dîră orbitoare a străbătut văzduhul, și pămîntul a început să se învîrtească cu o viteză de un milion de ori mai mare decît cea cu care se rotea de obicei ; sau nu pămîntul, ci dîra aceea care l-a șfichiuit, l-a cuprins apoi ca într-un cerc de fulgere și au țîșnit în aerul de seară hipopotami cu aripi, cămile descocoșate și palmieri cu rădăcinile în sus. Ne-am lipit de iarbă și ne țineam de ea să nu ne răsturnăm în prăpastia adîncă ce se căsca sub noi.

Apoi totul s-a oprit. Damigeana zăcea cu gura-n jos și vinul se scursese ; el era acum un pîrîiaș de sînge.

Din lac soarele și-a scos un ochi de foc și ne-a umplut de groază : „Uitați-vă !“ — părea el să ne spună plimbîndu-și reflectorul pe locurile-n care cîndva fuseseră o Navă, o Fantasmă, un Foișor și un Toni.

Plînsei încet precum odinioară cînta Toni :

Nori în amurg grăbind spre alte zări,
În aur licărind, fum se destrămă...

Pălind, soarele trecu dincolo de ape și valea se umplu de întuneric, lăsînd doar sus pe cer o stea funerară. Ne întoarserăm tăcuți și triști în oraș și colindarăm de la un capăt la altul străzile lui pustii. Cuprinși de spaimă, montanienii se închiseseră în case.

I-am văzut dimineața, tîrziu, ridicînd cu teamă storurile. În cele din urmă și-au reluat viața lor, fiecare bucurîndu-se în sine că tragica întîmplare nu i se petrecuse lui.

Cînd coborîrăm, arborii ne-ntîmpinară palizi și iarba încă mai tremura de zguduirea prin care trecuse. În locul foișorului era acum o prăpastie îngustă, întinzîndu-se într-o parte și în alta, ca o tăietură nesfîrșit de adîncă, prin care insula părea să se fi despicat în două : de o parte orășelul cu montanieni și de alta lumea fascinantă a lui Toni, pierită odată cu misterioasa astronavă. Și auzeam glasul acela necunoscut, gemînd și suspinînd în triluri de vioară și vedeam și jeturile-n clocot și dîra luminoasă, și chipul lui Toni, care părea să strige : Montanieni ! Gîndiți ! Visați ! Aceasta-i fericirea !

Dar toate astea se petreceau numai în imaginația mea.

Valea era tăcută și arsă.

Singura urmă din tot ce fusese era un aparat de fotografiat pe care-l găsirăm agățat de ciotul carbonizat al unui copac : nu era aparatul, ci numai învelișul lui, o cutiuță mică din piele împletită. O scuturai : dinăuntru căzu un plic pe care era trecut numele meu, dar cînd îl deschisei hîrtia era albă.

Ne pregătirăm de plecare pentru a doua zi, cînd prin Genziana avea să treacă un tren. Cu o clipă mai înainte, însă, la Montana sosiră savanți din toate colțurile lumii. Unul dintre ei, despre care se spunea că făcuse din niște oase, închise într-un mormînt de piatră cu peste șase mii de ani în urmă, pe faraonul viu care fusese, veni la mine însoțit de rector.

— L-ai cunoscut ? Povestește-mi !

— N-am ce să spun, nu vrusei eu să-i tulbur memoria.

— Cine era în astronavă ?

— Nu știu, simțeam eu nevoia să urlu și să plîng.

— O iubea ?

Izbucnii :

— Da, da, da!

Sărmanul meu Toni! Eu știu ce înseamnă asta. Mi-am lăsat capul în pămînt.

— Și ea?

— Și ea!

— Și el știa?

— Știa. Era singura făptură de care s-a simțit atras. Ca o crenguță de o cascadă.

— Întocmai... Întocmai... tremurară buzele savantului.

— Era o seară neagră, fără ghețuri și fără foc și toate astea trecuseră-n el.

— Întocmai... Întocmai... repetă savantul. Așa a fost.

— Noi eram în oraș s-aducem vin... Plecasem eu, Mihai și Minodora, prietenii mei. Și eram peste măsură de veseli.

— Și el? L-ați chemat?

— Nu, nu. N-ar fi venit. Era cu ea, cu Astrid.

— Și ea? I-a spus?

— I-a spus! A coborît în iarbă și i-a spus că vine dintr-o altă lume, din Antimaterie și că vor muri. Că apropierea le va fi fatală.

— Întocmai... Întocmai... își duse savantul palmele la frunte. Altfel nu putea fi.

— Vom muri? Fie! s-a bucurat Toni. Ea a ieșit din clopot. Sărutul lor n-a fost decît o clipă. O clipă dintr-o clipă.

— Pot să văd scrisoarea? mă întrebă savantul cu un glas adînc și rugător.

— Nu-i decît o hîrtie albă, îi spusei. I-o dădui.

Savantul scoase lupa. Nu se vedea nimic. O unse atunci cu o soluție, ținînd-o pe genunchi. Una cîte una apărură literele albastre.

În tîmplă m-a lovit brusc un gînd, care mi-a dat o senzație de fericire: Toni îmi scrisese cu adevărat! Nici o comoară nu mi-ar fi trebuit decît două cuvinte de la Toni. Generos, el îmi lăsase însă nu două cuvinte, ci două fraze-ntregi.

Iată-le: „Am observat că ai obiceiul să rămîi adesea cu gura căscată. Ai grijă cum o închizi: ferește-te de muște!"

E greu să găsesc pe cineva care să-mi spună cum arăta în clipa aceea chipul meu neliniştit şi buimac. În afara oricărei îndoieli e însă faptul că aveam gura căscată şi ochii holbaţi.

Nu cred ! Nu cred ! îmi scuturai eu capul plin de revoltă. Scrisoarea asta nu poate fi de la Toni ! Trebuie să fie o glumă, un joc... dă-mi-o !

Savantul izbucni într-un rîs straniu.

Îşi bătea cu palmele genunchii şi rîdea într-un chip în care n-am văzut să rîdă nimeni niciodată :

— Nu vezi că tot ce ţi-a trecut prin cap e o fantasmagorie ?

Gîndeşte-te puţin : dacă nava ar fi fost din lumea antimateriei de care vorbeşti, n-ar fi sărit ea în aer de îndată ce s-ar fi întîlnit chiar cu aerul însuşi ? Ce rost mai are atunci sărutul ? E aici o greşeală de neiertat. O înţelegi ? De altminteri ai mai făcut, în povestirea dumitale, şi altele. Şi destul de grave. Dar eu te iert.

E un vis, şi visul se iartă.

Gura care îmi era căscată s-a căscat acum şi mai mult :

— V-am vorbit într-un mod cu totul serios ! i-am spus surprins de tonul şi comportarea lui. Cine-a spus că am visat ?

Savantul nu apucă să-mi răspundă ; în clipa aceea îmi atrase atenţia rîsul Minodorei.

Era la fereastră, o deschisese larg şi rîdea în hohote şi îşi dădea părul într-o parte. Terasa se lipi, la loc, de zid. În deşertul din care veneam, începură să răsară, ca din nisipuri, lucrurile de care foarte anevoie mă puteam despărţi : masa cu sertarele ei şi aerul dintre mine şi fereastra aceea.

— Ce sînt fanteziile astea ? mă răţoii, gata să arunc într-acolo cele mai aspre cuvinte.

Mă ridicai, pusei la loc scrisoarea, nu înainte însă de a fi mototolit-o bine, şi împinsei colivia, pe sfoară, înapoi.

Dar colivia se opri la mijloc, şi ea rîdea, rîdea, rîdea...

SFÎRŞIT

BOGDAN I. PAȘA

ENIGMELE PLANETEI MARTE, MAREELE ȘI DERIVA CONTINENTELOR TERESTRE

Mareea combinată pe astenosferă

Mai tîrziu, Michelson a imaginat o metodă de a măsura direct înălțimea mareei de uscat. A găsit o valoare aproape dublă : 35 cm. Rigiditatea Pămîntului a scăzut acum pînă la aceea a... oțelului. Mai recent s-a măsurat la Moscova o înălțime și mai mare : 50 cm.

Problema a fost studiată mai îndeaproape în Anul geofizic internațional. Au fost observate două lucruri :

— Mareea de uscat diferă de la poziție la poziție. Uneori se ivesc diferențe mai mari chiar la distanțe mici. Pare că scoarța Pămîntului este formată din plăci care nu sînt bine sudate între ele și care, sub impulsul forțelor de maree, se înclină diferit, plutind pe un strat vîscos, ca sloiurile de gheață pe apă. Stratul acesta a fost numit *astenosferă*.

— Mareele de uscat sînt mici în apropierea țărmurilor și cu atît mai mari cu cît sîntem mai departe de oceane. Ca și cînd masa valului de apă ar apăsa fundul, forțîndu-l să se lase ceva mai mult în astenosferă. Din această cauză, în zona țărmurilor, uscatul se ridică ceva mai puțin la maree.

Așadar, astenosfera este un înveliș oarecum plastic sau vîscos pe care plutește toată scoarța terestră (continentele și fundul oceanelor). La modificarea echilibrului, zonele a căror greutate scade se ridică, iar cele a căror greutate crește coboară. Astfel fundul oceanelor urcă sau coboară după înălțimea apei.

Intervine un fapt care complică problema : mareea de uscat nu poate fi studiată independent de cea de ocean. Pentru a găsi valoarea adevărată a rigidității Pămîntului trebuie să adopt un nou model : o „maree combinată", care să țină seama simultan de comportarea oceanului, a scoarței și a astenosferei. Dificultățile de calcul m-au forțat să simplific la extrem acest model. De aceea, rezultatele cifrice sînt aproximative ; totuși, concluziile teoretice rămîn destul de precise pentru a putea calcula valoarea mareei *Marte-Phobos (despre care vom insista mai tîrziu).*

Iată condițiile după care am stabilit modelul de calcul :

— Mareea alungește interiorul Terrei în direcția Lunii și în sens opus.

— Scoarța, prin faptul că este rece, reprezintă un înveliș tare și oarecum de sine stătătoare al *mantalei* (pătura mai adîncă a Pămîntului), pe care plutește urmîndu-i mișcările.

— Oceanele, cu extrema mobilitate a apei, ondulează după maree mai repede decît mantaua. Creșterea de nivel produce apăsări suplimentare asupra scoarței abisale, care se înfundă în *astenosferă (pătura superioară a mantalei)* ca într-o saltea elastică.

— În astenosferă, forțele de sub oceane trebuie să se echilibreze permanent cu cele de sub continente.

Și iată simplificările pe care le-am adoptat :

— Înălțimea mareei de uscat, diferită în fiecare punct al continentelor, poate fi înlocuită cu o înălțime medie, aceeași pentru întregul uscat. Am adoptat pentru oceane și continente următoarele valori :

Înălțarea oceanului față de fund = 76 cm

Înălțarea scoarței = 34 cm

Înălțarea absolută a oceanului (față de centrul Pămîntului) = 76 + 34 = 110 cm.

— Forțele de maree sînt puternice la suprafața Pămîntului și scad repede cu adîncimea. De aceea, efectele lor depind în special de caracteristicile straturilor superioare ale Terrei și prea puțin de zonele foarte adînci.

Prin această metodă de calcul, a rezultat rigiditatea Terrei : E = 2 500 kg/mm².

Așadar, am scăpat de acele valori neverosimile care făceau Pămîntul mai rigid decît oțelul. Scoarța terestră are acum rigiditatea unor roci slabe, adică seamănă exact cu ceea ce este : roci de bazalt și de granit fisurate.

Pentru ipoteza mea, scăderea lui E de la 80 000 la 2 500 kg/mm² are o mare însemnătate : *mareea de uscat devine posibilă și pe Marte* *. Prin aceasta am înlăturat o primă dificultate. Valoarea găsită este însă valabilă numai pentru mișcările mareice. Alte feno-

* O rigiditate de 2 500 kg/mm², caracteristică, după cum vedem, scoarțelor planetare de tip terestroid (cu roci bazaltice și granitice), permite mici ondulații de maree chiar în cazul unor forțe atît de reduse ca influența lui Phobos asupra lui Marte. Într-un articol al său din 1968, Albert *Ducrocq consideră că mareea de uscat a lui Marte ar fi de o mie de ori* prea mică pentru a explica frînarea lui Phobos. După cum am văzut însă, cauza acestei concluzii (după mine eronată) constă în supraevaluarea rigidității lui Marte și în subevaluarea masei lui Phobos.

mene geologice acționează diferit asupra unei planete extrem de complicate în adîncul ei. Astfel, în cazul Terrei, pentru undele seismice cu o durată de fracțiune de secundă coeficientul de elasticitate este de 30 000—40 000 kg/mm², în timp ce pentru mișcările orogenetice *, cu durata de mii și zeci de mii de ani, acest coeficient este zero. E limpede acum că mareele cu perioada de 6 ore se înscriu într-o situație intermediară.

Deriva de plăci a continentelor terestre

O a doua dificultate de calcul a fost determinarea unghiului de pierderi τ în cazul mareei exclusiv de scoarță (Marte n-are oceane). Pe Terra am văzut că există două maree, de ocean și de scoarță, cu mecanisme diferite. Din întîrzierea de rotație a Terrei se poate determina numai un τ global. Pentru a-l putea separa în unghi de uscat și unghi de ocean, trebuie evaluat raportul dintre pierderile de putere prin înălțarea oceanului și pierderile prin înălțarea uscatului. Cunoaștem acțiunile mareelor oceanice. Mi-am îndreptat deci atenția spre lucrul mecanic îndeplinit de mareea de uscat. Am avut surpriza să găsesc efecte cu mult mai mari decît m-am așteptat. Iată cîteva pe care le consider mai importante :

1. *Fluctuația de poziție*. Cine a privit un patinator ce se învîrtește rapid pe vîrful patinelor a observat că, în momentul în care patinatorul își întinde mîinile lateral, rotația lui scade. Dimpotrivă, ea crește foarte mult atunci cînd omul își strînge mîinile lîngă corp. Un fenomen similar apare și la ridicarea și coborîrea suprafeței Pămîntului prin maree. Să considerăm, spre exemplu, o navă ancorată cu prora spre răsărit, într-un port liniștit, fără vînt, fără curenți, dar supus fluxului și refluxului. Odată cu rotația Pămîntului, merge și ea spre est împreună cu portul și cu toată suprafața terestră. În cursul fluxului, nava tinde să-și mențină viteza, datorită inerției. Distanța ei la centrul Terrei a crescut însă cu un metru. Prin aceasta, viteza unghiulară a vaporului a scăzut cu o cantitate foarte mică. Dar înălțarea durează mult : 6 ore. Nava rămîne treptat în urma ancorei sale. Tot astfel, va tinde să se deplaseze în sens contrar odată cu refluxul. Cu un cuvînt, va suferi mici „fluctuații de poziție" față de port, care, împreună cu toată suprafața Terrei, înaintează cu o viteză medie. Devierea vaporului de la poziția medie va fi de aproape 80 cm. Datorită fluxului, se retrage cu 80 cm ; datorită refluxului avansează cu 80 cm. Mișcarea este aproape un cerc similar celui descris de manivela bielei de la roata locomotivei cu aburi. Axul roții merge cu viteză constantă, ca scoarța Terrei. Manivela coboară prin fața axului și suie prin spatele lui. De aici rezultă două consecințe :

a) Deși, în general, poate fi socotită fixă, scoarța terestră are totuși un coeficient de rigiditate care o face ca, sub impulsul unei presiuni sau forțe, să răspundă cu mici mișcări. Ea se reazemă pe astenosferă, a cărei vîscozitate permite astfel de fluctuații orizontale

* Ridicări și coborîri ale uscatului care duc la formarea munților.

de poziție: foarte mici, probabil de cîțiva milimetri, foarte încete, *cu perioada de 12 ore, dar foarte rapide față de viteza de deplasare* a continentelor, care este de 2—3 centimetri pe an. Dacă am putea filma cu o asemenea viteză mișcarea scoarței încît deplasarea continentelor să devină vizibilă, oscilația mareei de uscat ar fi atît de vertiginoasă, încît scoarța ar semăna cu o placă vibrantă. Am vedea-o făcînd 730 de vibrații în timp ce avansează cu 2—3 centimetri. În această situație, continentele se pot plimba aproape fără efort, ca pe o bandă transportoare.

b) Sub scoarță, astenosfera este o zonă cu proprietăți apropiate de acelea ale unui lichid vîscos. Aici, rotația de tip „manivelă de locomotivă" se poate dezvolta sub formă de vîrtejuri localizate pe alocuri în funcție de neomogenitățile masei. În adevăr, într-un lichid în mișcare se produc lesne curenți rotitori, care pot fi opriți extrem de greu. Cine nu crede să încerce să oprească turbionul *care se formează la golirea unei băi. Dacă în astenosferă apar frecări* mai mari în partea dinainte a vîrtejului, el va antrena materialul mai rece de sus în zonele mai calde de jos, topindu-l și împrăștiindu-l. Dimpotrivă, dacă frecările survin în partea din spate, *materialul fierbinte este antrenat în sus, unde se răcește.* Asemenea mișcări pot duce la înălțări sau scufundări ale scoarței: sînt tipic orogenetice *.

Puterea mareei terestre (adică acei 1,5 sau 2 miliarde de cai) este suficientă pentru întreținerea mișcărilor orogenetice. Din această energie, numai 3 sau 4 procente sînt transferate asupra Lunii, restul se consumă pe Pămînt. Un mic calcul arată că pentru a ridica o placă de suprafața României, groasă de 100 km, cu densitatea 2,8 la o înălțime de 3 000 m și într-o durată de 84 000 de ani, ar fi necesar un motor cu o putere de un miliard de cai. În realitate, mișcările orogenetice sînt și mai lente decît în exemplul de mai sus și deci puterile în joc sînt mai mici.

2. *Întinderea scoarței.* Am văzut că prin mareea de uscat Pămîntul se alungește, trecînd de la o formă sferică la o formă de elipsoid alungit. Prin aceasta, suprafața lui crește din două motive: o dată datorită sporirii volumului, a doua oară deoarece forma sferică reprezintă volumul de cea mai mică suprafață. Orice deformare a unei sfere îi mărește suprafața, chiar dacă volumul se păstrează constant. Iată de ce mareele întind scoarța terestră, care poate fi comparată cu o coajă dură ce acoperă un miez mai moale. Rocile din care este formată scoarța rezistă mult mai puțin la întinderi decît la comprimări. Întinderea ar fi extrem de mică față de întreaga suprafață a Pămîntului, însă intervine un fapt care agravează mult situația: *scoarța terestră n-are o grosime constantă:* sub continente ea atinge 100—150 km, sub oceane abia 5—10 km.

Rezultatul îl putem deduce dacă încercăm să întindem un elastic. Atît timp cît secțiunea elasticului este constantă, el se lungește și se strînge ușor; acolo însă unde ea este subțiată, lungirea crește foarte mult, în timp ce restul elasticului nu se mai întinde de loc. După cîteva încercări, elasticul se rupe, deoarece în locul sub-

* Vezi articolul „Destinul munților și continentelor" de Marcian Bleahu (în revista „Știință și tehnică" nr. 5/1971).

țiat materialul obosește mult mai repede. Acestea sînt motivele pentru care cred că se produc fisuri în zonele submarine, cu scoarță subțire, ceea ce ar putea constitui cauza *rifturilor*, aceste canioane de pe fundul oceanelor.

Mareea de uscat care înalță un continent trage scoarța de sub ocean *. Procesul se repetă mereu (de două ori pe zi), pînă cînd se deschide o fisură. În ea invadează materialul topit din adînc. Refluxul (de uscat) tinde să închidă fisura, strivind materialul care a invadat-o : o parte din el este împins înapoi în jos, alta în sus, formînd munții submarini, care mărginesc rifturile, iar ceea ce rămîne pe loc nu mai îngăduie celor două părți să se apropie ca mai înainte. La început au predominat tracțiunile de maree suitoare, pe urmă le-au luat locul împingerile de maree coborîtoare, ce tind să îndepărteze continentele între ele. Efectul de bandă vibrantă ajută această derivă.

Pînă la redeschiderea unei fisuri trece, probabil, un timp îndelungat, deoarece, deși masele în joc sînt imense, fluctuațiile de poziție sînt infime. Nu-i exclus ca ruperile să se producă mai mult în momentele de maximă maree, în timpul Lunii pline.

Rezultatul final ? Îndepărtarea plăcilor una de alta și, pe alocuri, ciocniri între ele. Se pare că, în prezent, Pămîntul este împărțit în șase plăci mari. Africa, spre exemplu, formează una dintre aceste plăci ; ea se îndepărtează și de America de Sud, și de Asia. Marea Roșie tinde să se lărgească, Mediterana să se îngusteze.

Puterea mareelor este suficientă și pentru efectuarea acestui proces geologic. De pildă, spre a deplasa cu viteza de un centimetru pe an suprafața tuturor continentelor luate la un loc, considerînd că sînt formate din lespezi groase de 100 km, de densitate 2,8 și opunînd o frecare de fund de 1%, este necesară o putere de 1,8 miliarde de cai. Viteza de 1 cm pe an duce la îndepărtări relative de 2 cm între continente cu direcții de mișcare opuse. În realitate, puterea consumată este mai mică, deoarece nu se deplasează toate continentele (spre exemplu, Asia s-ar părea că stă pe loc).

Sudarea între ele a plăcilor nu este posibilă ; la fiecare 12 ore mareea rupe legăturile ce n-au avut timpul să se rigidizeze. Într-un trecut îndepărtat, această „cicatrizare" era și mai anevoioasă, deoarece Luna se afla mai aproape de Pămînt, iar forțele de maree erau mult mai intense. Și materialul din manta era probabil animat de vîrtejuri mai puternice. Atunci s-a fragmentat și scoarța. Materialele din adînc s-au ridicat, cele de sus s-au coborît, iar toate s-au frămîntat ca într-un malaxor. Această malaxare naturală avea să fie de folos civilizației umane, întrucît a împiedicat oarecum sedimentarea după densități. Așa se face că avem la sol o mare varietate de roci și chiar metale grele.

---

* Puneți pe o masă două batiste astfel încît marginile lor să vină cap la cap. Aceste margini ar închipui granița între două plăci sub un ocean, iar mijlocul batistelor ar fi mijlocul a două continente. Ridicați o batistă de mijloc, așa cum mareele înalță mai puternic centrul continentelor ; capetele ei continuă să rămînă pe masă, după cum și zonele de sub ocean sînt mai puțin acționate de maree. Marginile batistei alunecă pe masă, dezgolind-o. Între batiste apare un loc gol care ar reprezenta o crăpătură suboceanică, cu termenul precis : *rift*.

Luna, în schimb, pare a fi scăpat mai curînd de frămîntarea produsă asupra ei de Terra. A fost frînată atît de puternic încît s-a oprit complet din rotație, și astăzi arată Pămîntului aceeași față. Mișcările de flux și reflux „au înghețat". Poate de aceea și are roci mai vechi, ieșite mai repede din titanicul „malaxor" mișcat de maree. De fapt, nici Luna nu este liniștită în mod absolut. Seismometrele lăsate de „Apollo"-11 au înregistrat în momentul dimineții selenare foarte ușoare zguduiri. Se presupune că ele s-ar datora dilatării rocilor încălzite la răsăritul Soarelui. Dar tot atît de bine pot fi niște ușoare mișcări de rift datorate unei maree produse de Soare. Într-adevăr, dacă ne întoarcem la desenul din figura 2 (care de data aceasta ar reprezenta Luna), Soarele ar fi în direcția B, iar punctul C ar reprezenta regiunea dimineții pe Lună. Se vede că în punctul C se află cele mai mari întinderi mareice*.

Astăzi ne dăm seama că, după apariția vieții, aceste mișcări au devenit nefaste. Am citit cîndva despre un *proiect de a modifica orbita asteroidului Eros*. Aș dori mai degrabă un proiect de a îndepărta ceva mai mult Luna de Pămînt. Poate am mai scăpa de o parte dintre cutremure, dacă nu și de a seamă de erupții vulcanice. Consider că ideea mea nu este utopică (măcar pentru tehnica mileniului III), putînd fi realizată relativ simplu prin cîteva impulsuri termonucleare în direcția mișcării de revoluție a Lunii.

În concluzie, cred că mareele sînt vinovate în bună măsură de *deriva plăcilor scoarței terestre și, poate,* de mișcările orogenetice.

3. *Variația rotației Terrei*. Am arătat că mareele frînează rotația Terrei. Frînarea acționează mai puternic asupra straturilor superficiale. În schimb, zonele mai adînci au densități mult mai mari decît la suprafață și, deci, inerția lor este mai mare. Prin aceasta, se vor produce alunecări de rotație spre interior. Nucleul Pămîntului se va roti ceva mai repede decît suprafața. Așadar, influența mareei nu este numai superficială, ci antrenează întregul volum al Terrei. Scoarța alunecă puțin pe manta, aceasta alunecă pe nucleu, ceea ce constituie alte surse de vîrtejuri, pînă în adînc.

Sînt în joc consumuri de putere cu mult mai mari decît cele datorită fluxului și refluxului oceanic. Astfel putem presupune că unghiul de pierderi depinde de mareea de uscat mai mult decît de cea oceanică. Apa, mai mobilă, urmărește mai repede aceste mișcări și reduce mareele de scoarță în zonele abisale.

Canalele de pe planeta Marte

Sondele spațiale n-au putut identifica nici un „canal" pe Marte și, prin aceasta, par să fi rezolvat o dilemă care durează, cu unele

* Spre a evita repetarea prea deasă a cuvîntului *maree*, am îndemnat pe autor să găsească sinonime mai mult sau mai puțin aproximative pentru această noțiune (flux și reflux, coamă), metafore și perifraze. Din același motiv, *credem că termenul mareic* (ca *adjectiv* derivat din *maree)* este viabil și poate fi propus atenției specialiștilor *(n.r.)*.

întreruperi şi reveniri, din anul 1877, cînd astronomului italian D. Schiaparelli i s-a părut că a identificat asemenea formaţii. Sîntem siguri acum că astronomul francez Camille Flammarion avea dreptate spunînd, în jurul anului 1900: „Prin canalele din Marte n-a curs decît cerneală".

O ipoteză interesantă asupra acestor formaţii a expus-o astronomul Viktor Davîdov în anul 1963. După savantul sovietic, Marte ar avea la fel de multă apă ca şi Terra, dar ea n-ar putea exista în stare lichidă la suprafaţă, din cauza temperaturii scăzute. Zonele de pustiu de pe Marte ar fi oceane de apă acoperite de o banchiză groasă de 500—2 000 de metri. Peste gheaţă s-a depus o mare pătură de praf (azi ştim că acest praf este în bună parte de natură meteoritică). Meteoriţii mari, căzînd pe suprafaţa de gheaţă, formează crăpături care ajung în adîncime pînă la apa liberă. De-a lungul acestor fisurări foarte persistente, degajările de căldură şi chiar de umezeală din adînc sînt ceva mai mari. De aceea, în zona din preajma acestor aparente canale, acoperite numai superficial, va apărea vegetaţia, ce va schimba coloritul pe traseul lor.

Ipoteza lui Davîdov poate fi simplificată prin fenomenele de maree, în care caz crăpăturile-canale devin rifturi. Într-adevăr, Marte are o uşoară maree datorită atracţiei solare. Cu „experienţa" căpătată din studierea mareei Terra-Luna, pot încerca s-o calculez. Consider că densitatea lui Marte la sol este de 2,8 kg/dm³, prin analogie cu cea de pe Terra şi de pe Lună, şi că rigiditatea este cuprinsă între 3 000 kg/mm² şi zero. Cu aceste valori, rezultă o înălţime mareică între 4 şi 7 cm. O asemenea maree de uscat poate fi în stare să întreţină fisuri ale scoarţei provocate de căderea unor meteoriţi mari, iar pe Marte au căzut mulţi meteoriţi foarte mari. În zonele în care ar exista condiţii minime pentru întreţinerea unei vegetaţii, fisurile nu sînt observabile, aceeaşi vegetaţie este peste tot. Acolo unde nu există asemenea condiţii (regiunile de pustiu) sau unde aceste condiţii sînt puţin sub limita inferioară, micul aport de umiditate freatică şi de căldură ce suie prin crăpături poate da diferenţe perceptibile. Condiţia de valabilitate a ipotezei fisurilor marţiene este ca planeta să aibă o oarecare căldură centrală, adică să nu fie complet „îngheţată" pînă în adînc.

(Continuarea în numărul viitor)

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire, muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nld68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

Citiți publicațiile noastre:

FEBRUARIE 1972

PREȚUL 1 LEU | 41007